

UDC | УДК : 349.2

Анотація: В статті розкрито зміст понять «право судового захисту» та «судова форма захисту» трудових прав працівників, а також обґрунтовано універсальний характер даної форми захисту трудових прав.

Ключові слова: право на працю; трудові права; трудовий спір; право на судовий захист; судова форма захисту

JUDICIAL PROTECTION AS A UNIVERSAL FORM OF PROTECTION OF LABOR RIGHTS AND INTERESTS OF WORKERS

STAKHIV B.,
student, Lviv National Franko University

Abstract

The article exposes the meaning of the “right to judicial protection” and “judicial form of protection” of labor rights, and reasonably explains the universal character of judicial form of protection of labor rights.

The right to work is undoubtedly a human right, without which it is impossible to imagine its existence in the modern world. Therefore, protection of this right should take one of priorities in determining public policy objectives in Ukraine.

And judicial protection may be just considered as one of the most effective forms of protection of this right, because in fact the “hands” of the judiciary are those real and effective mechanisms for making a lawful and reasonable judgment. As aptly noted in the scientific literature, the court acts as a specialized state body responsible for the investigation of social control due to a conflict between the individual members of society, between them and the state that occurs in any area of human activity, which is regulated by law. The right to judicial protection intended to perform an important task today: to provide and establish the value of individual employee in the workplace.

The main feature of judicial protection is that everyone, without exception, may apply for protection of their rights. Accordingly, each employee who has reasonable

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ЯК УНІВЕРСАЛЬНА ФОРМА ЗАХИСТУ ТРУДОВИХ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ

Б. О. СТАХІВ

*студентка 5-го курсу юридичного факультету,
Львівський національний університет ім. І. Франка*

Для України як соціальної, демократичної та правової держави важливим на сьогоднішній день залишається питання забезпечення реалізації природних прав людини. Право на працю є, безперечно, невід’ємним правом людини, без якого неможливо уявити її існування в сучасному світі. Саме тому захист цього права повинен займати одне з пріоритетних місць при визначенні цілей державної політики в Україні.

Ст. 43 Конституції України проголошує, що кожен має право на працю, що передбачає можливість заробляти собі на життя працею, на яку особа вільно погоджується або обирає. Також гарантується право на належні, безпечні і здорові умови праці, на її оплату, на відпочинок. Ефективна реалізація трудових прав можлива у випадку, якщо вони належним чином захищені державою [1]. І однією з найбільш ефективних форм захисту цього права можна вважати саме судовий захист, оскільки фактично в «руках» органів судової влади знаходяться ті реальні та дієві механізми, що забезпечують винесення законного та обґрунтованого рішення у справі. Як влучно відзначено в науковій літературі, суд виступає спеціалізованим державним органом, який здійснює функцію соціального контролю за наявності конфлікту між окремими членами суспільства, між ними та державою, який виник у будь-якій сфері діяльності людини, яка врегульована правом [2, 643].

Право на судовий захист завжди було і надалі залишається одним з важливих прав кожної особи, оскільки завдяки ньому можна реально відновити, захистити чи реалізувати своє порушене, невизнане або оспорюване право чи інтерес. З огляду на це його дослідження уже впродовж тривалого часу за-

grounds to believe that its rights or interests have been in any way violated, may appeal to the court.

Judicial form of protection of labor rights is nowadays the most common and effective. It has many advantages, creating favorable conditions for the realization of the workers of their labor rights.

Keywords: right to employment; labor rights; labor dispute; the right to judicial protection; the judicial form of protection

СУДЕБНАЯ ЗАЩИТА КАК УНИВЕРСАЛЬНАЯ ФОРМА ЗАЩИТЫ ТРУДОВЫХ ПРАВ И ЗАКОННЫХ ИНТЕРЕСОВ РАБОТНИКОВ

СТАХИВ Б.О.

*Львовский национальный университет
им. И. Франко, студентка 5 курса*

Аннотация: В статье раскрыто содержание понятий «право судебной защиты» и «судебная форма защиты» трудовых прав работников, а также обоснованно универсальный характер данной формы защиты трудовых прав.

Ключевые слова: право на труд; трудовые права; трудовой спор; право на судебную защиту; судебная форма защиты

Open Access

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

ймає одне з пріоритетних місць у трудовому праві. Зокрема, питання судового захисту трудових прав працівників активно досліджувалось у працях Лагутіної І.В., Лазора В.В., Давиденка І.О., Коляди Т.А., Козуб І.Г., Бурака В.Я., Дашутіна І.В., Ілларионові С.І. та ряду інших науковців.

Одним з найбільш вдалих визначення права на судовий захист можна вважати тлумачення запропоноване Дашутіним І.В. Так, правом на судовий захист автор вважає передбачену законодавством можливість фізичних та юридичних осіб захищати свої права в судах загальної і конституційної юрисдикції. Він розглядає це право двояко: з одного боку, як одне з конституційних прав людини в державі на рівні з іншими політичними, економічними, соціальними й культурними правами, а з другого – як право, що закріплює спеціальний механізм захисту всіх без винятку вищезазначених прав [3, 12].

Право на судовий захист закріплене як в національному законодавстві, так і на міжнародному рівні.

Зокрема, у ст. 8 Загальної декларації прав людини зазначається, що кожна людина має право на ефективне поновлення у правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом [4].

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає право на справедливий суд, відповідно до якого кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [5]. Майже аналогічне положення міститься й у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права.

У Європейській соціальній хартії передбачається право усіх працівників на захист у випадку звільнення. Зокрема, у ч. 2 ст. 24 встановлюється обов'язок для сторін Хартії забезпечити, щоб кожний працівник, який вважає себе звільненим без поважної причини, мав право на оскарження в неупередженому органі [6]. А таким неупередженим органом повинен виступати саме суд, як орган, якому у відповідності до Конституції України належить виключне право на здійснення правосуддя у державі.

Право на судовий захист знайшло своє відображення і у чинному законодавстві. Так, ст. 55 Конституції України передбачає, що права і свободи людини і громадянина захищаються судом. Кожному гарантується право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1]. У ст. 2 КЗпП України серед основних трудових прав працівників пе-

редбачено право працівника на звернення до суду для вирішення трудових спорів незалежно від характеру виконуваної роботи або займаної посади, крім випадків, передбачених законодавством [7].

Право на судовий захист покликане сьогодні виконати важливе завдання: забезпечити та утвердити цінність особи працівника у сфері праці [8, 21]. Реалізувати на практиці це право можна завдяки судовій формі захисту. Що ж слід розуміти під «судовою формою захисту трудових прав працівників»?

Більшість науковці підходять до визначення цього поняття по різному. Так, наприклад, Ілларіонова С.І. трактує судову форму захисту трудових прав працівників, як сферу застосування права (законодавства), спрямованого на запобігання, припинення порушень трудових прав, поновлення таких прав і відшкодування шкоди, що реалізується виключно судами у встановленому законом процесуальному порядку [9, 353].

Більш ширше це поняття було розкрито Андреевим Ю.Н., який під судовою формою захисту запропонував розуміти діяльність органів судової влади зі здійснення захисту законних прав та інтересів громадян на основі конституційних принципів, цивільно-правовими способами і засобами, в передбаченій законом процесуальній формі шляхом розгляду спорів, скарг, судового контролю, прийняття законного і обґрунтованого судового рішення з метою запобігання можливим і припинення здійснюваних правопорушень, усунення перешкод у здійсненні суб'єктивних прав і законних інтересів [10].

Бурак В.Я. під судовою формою захисту трудових прав та законних інтересів працівників розуміє одну із юрисдикційних форм захисту трудових прав, яка реалізується шляхом здійснення правосуддя з метою захисту і відновлення порушених трудових прав та законних інтересів працівника [11, 179].

Отже, з вищенаведених підходів можна виділити наступні ознаки, що характеризують поняття «судової форми захисту трудових прав працівників»:

- по-перше, це юрисдикційна форма захисту, що реалізується через діяльність органів судової влади;

- по-друге, така діяльність здійснюється на основі конституційних принципів та чинного законодавства, з використанням цивільно-правових та адміністративних способів та засобів;
- по-третє, вона здійснюється у передбаченій законом процесуальній формі;
- по-четверте, метою такої форми захисту є і припинення здійснюваних правопорушень; поновлення порушених прав і законних інтересів та усунення перешкод у здійсненні цих прав чи реалізації інтересів; відшкодування шкоди, завданої таким правопорушенням; запобігання виникненню можливим правопорушенням у даній сфері;
- по-п'яте, кінцевим результатом застосування даної форми захисту має бути прийняття законного та обґрунтованого рішення суду.

На сьогоднішній день існує досить широке коло вибору форми захисту своїх трудових прав, попри це за останні роки працівники все більший рівень довіри виявляють саме до судової форми захисту. І це не дивно, адже, як засвідчує практика, понад 80% позовів в сфері захисту трудових прав працівників щорічно задовольняються судом. А це в свою чергу не може не приваблювати працівників, чиї законні права чи інтереси порушено роботодавцем, оскільки вони, обираючи форму захисту, в першу чергу так чи інакше оцінюють наскільки результативною буде для них дана форма захисту та наскільки швидко їм вдасться поновити чи захистити порушене, невизнане чи оспорюване роботодавцем право.

Судовий захист здійснюється шляхом здійснення судового розгляду загальними судами, а також адміністративними судами. За загальним правилом захист трудових прав здійснюється загальними судами, проте, якщо мають місце публічно-правові спори, а саме, спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, то у такому випадку на ці спори буде поширюватись юрисдикція адміністративних судів.

Основною рисою судового захисту є його всезагальність, тобто кожен без винятку може звернутись за захистом свого права. Відповідно і кожен працівник, який має достатні підстави вважати, що його право чи інтерес були тим чи іншим чи-

ном порушені, має право звернутися до суду. При цьому, важливим є врахування того факту, що такий працівник може використати судову форму захисту незалежно від того використовував він інші форми, наприклад, звертався до профспілки чи КТС, чи ні.

Завдяки судовій формі захисту можливим стає об'єктивне з'ясування реальних обставин справи. Таке об'єктивне з'ясування реальних обставин справи можливе тільки тоді, коли суд заслухає пояснення сторін спірного правовідношення, а також суд має одержати від них необхідні документи, викликати і заслухати показання свідків, залучити експертів і вислухати їх висновки тощо [12, 258].

Також безсумнівною перевагою судового захисту є те, що деякі рішення суду за індивідуальними трудовими спорами є такими, що підлягають негайному виконанню, зокрема, до них належать призначення працівникові виплати заробітної плати, але не більше ніж за один місяць; відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи – у межах суми стягнення за один місяць; поновлення на

роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника (ст. 367 ЦПК України, ч. 3 ст. 30 Закону України «Про виконавче провадження») [13, 14].

Таким чином, можна без будь-яких сумнівів стверджувати, що судова форма захисту трудових прав працівників є у наш час найбільш поширеною та ефективною. Вона має цілу низку переваг, що створюють сприятливі передумови для реалізації працівниками їх трудових прав. Більше того на важливості застосування саме такої форми захисту зроблено наголос у численних міжнародних актах, що спрямовані забезпечити реалізацію основних прав людини, у тому числі і трудових прав. Попри це, перед нашою державою залишається одне з важливих завдань сьогочасних реалій, а саме, забезпечення незалежності діяльності судів та прийняття прозорих і неупереджених рішень. Вирішення цього завдання допоможе підняти Україну на цілком новий та ефективний рівень у питаннях розв'язання трудових спорів та відновлення порушених, невизнаних чи оспорюваних прав та інтересів працівників, зробивши її гідною державою на європейській арені.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Сравнительное конституционное право/ под. ред. А. И. Ковлера, В. Е. Чиркина, Ю. А. Юдина. – М.: Манускрипт, 1996. – 727 с.
3. Дашутін І. В. Правове регулювання судового захисту трудових прав громадян : автореферат на здобуття наукового ступеня к.ю.н. / І. В. Дашутін. – Харків, 2011 рік.
4. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – Ст. 3103.
5. Конвенція про захист прав і основоположних свобод від 4 листопада 1980 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – Ст. 270.
6. Європейська соціальна хартія від 3 травня 1996 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 40. – Ст. 37.
7. Кодекс законів про працю України: затверджений Законом УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.
8. Ситницька О. А. Юридичні гарантії права на працю та права на відпочинок за трудовим законодавством України : [монографія] / О. А. Ситницька // Хмельницький університет управління та права. Хмельницький : Видав-
9. Ілларионова С.І. Загальна характеристика сучасних форм захисту трудових прав працівників // Митна справа. – 2012. – № 1(79). – С. 349–354.
10. Андреев Ю. Н. Механизм гражданско-правовой защиты [Электронный ресурс] / Ю. Н. Андреев. – М.: Норма – ИНФРА-М, 2010. – С. 315. – Режим доступа : http://nashaucheba.ru/v51654/андреев-ю.н._механизм_гражданско-правовой_защиты
11. Бурак В. Я. До поняття правового захисту трудових прав працівників / В. Бурак // Вісник ЛНУ ім. І. Франка. – 2009. – Вип. 48 – С. 177–182. – (Серія юридична).
12. Трудове право України : навч. посібн. / В. В. Бонтлаб, К. М. Біда, В. Л. Костюк, Я. М. Сімутіна, І. Р. Вітик, В. П. Мельник, О. Я. Мельник ; за заг. ред. В. Л. Костюка. – К.: Промінь, 2010. – 280 с.
13. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618 – IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 16. – Ст. 1088.
14. Про виконавче провадження : Закон України від 21.04.1999 р. № 606-XVI // Офіційний вісник України. – 1999. – № 19. – Ст. 194.